

POWOJ (27) *sb m*

Pierwsze o jasne; -wój; -woj- z tekstów nie oznaczających ó lub oznaczających niekonsekwentnie.

sg N powój (19). ◇ G powoju (6). ◇ A powój (1). ◇ [I powoj(e)m.] ◇ pl I powojmi (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

Nazwa różnych roślin pnących (27) :

1. *Nazwa ogólna, odnosząca się do pnączy; clematis, volubilis Cn (17) : Vulubilis. Powoy. Winde. [...] POWoy ieft ziele wijące fie po drzewie ktorego blisko roście FalZioł I 153c; A wżakoż miedzy wżemi Powojmi Chmiel ieft nalepży FalZioł I 153d; Drugie rodzaie Powoiu fą iadowithe FalZioł I 153d, +5b, I 153b, d [3 r.], 153v źp, V 98v, 104; A gdy było gorąco/ zrządził Pan Bog iż mu [Jonaszowi] głowę zákrył blufzcz albo powoy wyroły BielKron 92; Ludzie ná nich [na wyspach] bárzo nędzni/ to ieft/ nie maiąc nic iedno korzenie/ żywią rybámi á pthaki/ [...] tylko pokoy [lege: powoj] á korzenie máią nalepże. BielKron 446; Weźmi korzenia ślazowego/ barłzczowego/ ślazu liścia/ powoiu/ piołynu/ rowno garść iednę/ albo każdego po gárści SienLek 117v, 161v; Pátrz iż z grobow nie wyrafta/ ni máćicá winna/ Ni z buynego blufzczu powoy/ ni drzewiná inna. Tylko ćierpkie tarnie á głog KlonŻal C4; Calep 354a; [SienHerb 185b (Linde)].*

2. *bot. Clematis spp.; powojnik, byliny pnące z rodziny jaskrowatych (Ranunculaceae), bliżej nieokreślone gatunki stosowane w XVI w. pod nazwą „Herba Flammulae Iovis” przeciw rakowatym skórnym wrzodom (8) :*

Zestawienia: »powoj mały« = amorgine, astericum, melampelos Calep; helxine, Volubilis minor Cn (5): Powoy mały/ Helxine, Ciffampolos. Windtglocken. SienLek 213v, Xxx3v; Calep 63a, 107a, 648b.

[»powoj miesięczkowy« = Clematis altera Cn: Powoy miesięczkowy/ Clematis tercia. grofz Rebling SienHerb L2#, E2#.]

[»powoj motyli« = Clematis tertia a. urens Cn [szyk zmienny]: Motili powóy/ Clematis altera. Klein Rebling SienHerb K4#, E2#.]

»wielki powoj« = clymenum Cn [szyk 2:1] (3): Też wielki Powoy/ á zwłafzcza fok fnie^{g0} wycifniony/ goij rany j rospadliny wżne FalZioł I 153d, I 153d [2 r.]; [Powoy wielki/ Smilax levis, Grofz Zaunwiden SienHerb L2#, 186a, E2#].

3. *[bot. Zestawienie: »powoj kolący« = Smilax aspera L.; kolcorośl szorstki, krzewiaste pnące z rodziny liliowatych (Liliaceae), występujący w obszarze śródziemnomorskim; korzeń używany w lecznictwie; Hedera aculeata a. spinosa, Smilax aspera Cn: Powoy kolący/ Smilax afpera, Stech endt winden SienHerb L2#, E2#.]*

4. *bot. Zestawienie: »powoj wonny« = Lonicera periclymenum L.; wiciokrzew pomorski, krzewiaste pnące z rodziny przewiertniowatych (Caprifoliaceae), znana w starożytności roślina trująca; clymanos, Mater sylvae, periclymenon, periclymenos Cn [szyk 1:1] (2) : Wonny powoy/ Periclymenum, Specklilien/ Zeiiling. SienLek 237v, Xxx3v.*

5. *[bot. Zestawienie: »zamorski powoj« = Convolvulus scammonia L.; powój czyszczący, bylina z rodziny powojowatych (Convolvulaceae) o grubym kłęczu zawierającym sok mleczny, który zastyga na powietrzu w żywicę o działaniu silnie przeczyszczającym; lek znany już w starożytności; calophonia,*

scammonia, scammonites, scammonium Cn: Weźmi korzenia Szkámoniey/ Zamorfkiem powoim zową. *SienHerb* 524a; Socznicá/ Ízkamonia/ zamorfki powoy/ Scamonea. Scamoney. *SienHerb* L3#v, E2#.]

6. [bot. Zestawienie: »powoj ziemny« = *Atractylodes gummifera* L.; bylina z rodziny złożonych (*Compositae*), występująca w obszarze śródziemnomorskim, której żywica była używana w lecznictwie przeciw opuchlinom wodnym, słuczeniom, chorobom skórnyim; *helxine, Volubilis minor* Cn: Powoy ziemny *SienHerb* E3#.]

LW